Digitale duurzaamheid en behoud van cultuurhistorisch materiaal op Aruba: de speciale Arubiana-collecties van Biblioteca Nacional Aruba.

- Lourdes Croes, Bibliothecaresse/Hoofd Afdeling Arubiana/Caribiana -
- drs. Peter Scholing, Informatiekundige/ Beleidsmedewerker Biblioteca Nacional Aruba -

Januari 2017

In vele kasten en bergruimtes, of weggestopt in dozen in huizen en soms containers op Aruba ligt een schat aan documenten en beelden van onschatbare waarde voor de Arubaanse gemeenschap: verzamelingen, fotoalbums, dia's/slides, rollen smalfilm, en correspondentie, afkomstig van privépersonen, publieke personen, van amateurfotografen en natuurliefhebbers tot aan staatslieden en gouverneurs, noem maar op.

In ons tropische klimaat en vaak niet-optimale bewaaromstandigheden is het gevaar tot degradatie van dit materiaal en als gevolg daarvan permanent verlies van dit erfgoed sterk aanwezig. Voor jonge naties als Aruba is dit erfgoedmateriaal van enorm belang, direct gelinkt aan identiteit, trots, en aan ons cultuurbesef. Om te kunnen garanderen dat dit materiaal een langer leven krijgt dan zelfs degene die het geproduceerd heeft, maar ook dat het een toegevoegde waarde krijgt in zijn beschikbaarheid, ontsloten en raadpleegbaar voor eenieder die er waarde aan hecht is actie noodzakelijk. Om dit te bewerkstelligen zijn instanties als Biblioteca Nacional Aruba (BNA) en Archivo Nacional Aruba (ANA) hard aan het werk om de omstandigheden en de voorwaarden te creëren dat dit op duurzame en kwalitatief hoogstaande wijze kan plaatsvinden.

Biblioteca Nacional Aruba beheert, in het kader van haar rol als nationale bibliotheek voor Land Aruba, een aantal speciale en kostbare collecties die zonder uitzondering van groot historisch en cultureel belang zijn voor de Arubaanse samenleving. Deze collecties, allen betrekking hebbende op Aruba en/of de regio (voormalige Antillen, Cariben) worden beheerd door de afdeling Arubiana/Caribiana van BNA, gehuisvest in een voormalig woonhuis aan de Bachstraat in Oranjestad, op loopafstand van de centrale bibliotheeklocatie.

De verschillende collecties van Arubiana/Caribiana bestaan uit publicaties (boeken, kranten), maar ook onder andere uit een relatief grote hoeveelheid audiovisueel materiaal (film, audiotapes, foto's, glasnegatieven, dia's, etc.). Vele decennia aan jaargangen, honderden titels en duizenden exemplaren van kranten en tijdschriften, uniek voor Aruba, de regio en het Koninkrijk, zijn te vinden in de collectie van Biblioteca Nacional. Enkele publicaties zijn gedigitaliseerd (El Despertador, Arubaanse Courant, Aruba Esso News, Noticiero Aruba, Observador, Vorm, Skol i Komunidat, Watapana, Taray, Amistad en Feneta) en deels online ontsloten voor het publiek, onder meer via de Digital Library of the Caribbean (DLOC).

De voornaamste digitaliserings- en conserveringsprioriteit van BNA ligt momenteel bij het meest kwetsbare en unieke materiaal, te weten film-, beeld- en geluidmateriaal. Deze items zijn vastgelegd en opgeslagen op dragers die in de loop van de tijd sterk in kwaliteit achteruit gaan en op den duur verloren kunnen gaan, zelfs indien deze goed geconserveerd en bewaard worden. BNA en ANA hebben in de loop der jaren al veel kunnen bewerkstelligen door creatief gebruik te maken van de middelen, apparatuur en huisvesting die voor handen waren. Voor een professionele, duurzame conservering, opslag, digitalisering, detailomschrijving en ontsluiting van de speciale collecties die urgent aandacht verdienen ontbreken echter nog op lokaal niveau de benodigde fondsen, apparatuur, mankracht en overige randvoorwaarden om dit op de juiste schaal en op het juiste niveau te bewerkstelligen.

Door middel van samenwerkingsprojecten, permanente samenwerkingsverbanden met lokale en internationale partners (voor kennisuitwisseling, afstemming, deskundigheidsbevordering, het vastleggen van standaarden, gezamenlijke (nationale) digitaliserings- en ontsluitingsplannen), alsook allocatie van gelden en middelen wordt getracht om op relatief korte termijn een omslag hierin teweeg te brengen, om zodoende voor de lange termijn duurzame toegang te kunnen garanderen voor het Arubaanse publiek en onderzoekers en geïnteresseerden wereldwijd.

In 2016 heeft Arubiana-Caribiana meer dan 5000 items gedigitaliseerd, waaronder onder meer unieke beelden uit de Lago- en Hartog-collecties en ruim 3000 pagina's van publicaties als Vorm en Skol i Komunidat. Tevens heeft het geleid tot zichtbare resultaten: een aantal van deze foto's hebben inmiddels hun weg gevonden naar het publiek, zoals via de permanente tentoonstelling in het nieuwe 'Museum of Industry Aruba' te San Nicolas. Daarnaast worden er stappen gezet tot grootschalige online ontsluiting, via 'online exhibits' en beeldbanken. De huidige collectiegrootte maakt dat er nog voor vele jaren werk is: zo zijn er nog vele (tien-)duizenden items uit de Lago-collectie om te omschrijven (metadata, detailinformatie) en te digitaliseren. Regelmatig komen er nieuwe collecties bij, veelal vanuit privébezit (familiecollecties, erfenissen), maar ook uit andere bronnen. En bijdragen gebeuren ook in de vorm van vrijwilligerswerk, doordat betrokken burgers hun tijd beschikbaar stellen om te helpen met het digitaliseren of het geven van zeer waardevolle beschrijvingen van wat er bijvoorbeeld op de gedigitaliseerde foto's staat afgebeeld. De bibliotheek staat open voor schenkingen van (beeld-, geluid- en video-)collecties, om zodoende te garanderen dat unieke collecties niet verloren gaan en haar waarde kunnen behouden voor deze en volgende generaties.

Op lokaal niveau werkt Biblioteca Nacional onder meer samen met Archivo Nacional Aruba (ANA) op het gebied van digitale duurzaamheid, conservering. Thema's hierbij zijn: het vastleggen en gebruiken van gemeenschappelijke standaarden, uitwisseling van expertise, 'best practices', wederzijdse ondersteuning, deskundigheidsbevordering, en het op termijn komen tot een Nationaal Digitaliseringsplan, het komen tot een (gezamenlijk) depot voor opslag onder de juiste (klimaat- en veiligheids-)omstandigheden. Ook online beeldbanken voor cultuurhistorisch materiaal en bewustwording van het belang van duurzaam behoud staan op de agenda. Op regionaal en internationaal vlak zijn er contacten, samenwerkingsverbanden en projecten via Digital Library of the Caribbean, Nederlandse instituten als Instituut Beeld en Geluid, Koninklijke Bibliotheek, via consortia als ACURIL, Dutch Caribbean Libraries, Nederlandse Coalitie voor Digitale Duurzaamheid, Mediawijzer.net en participatie in projecten via UNESCO en NWO (Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek). Deze contacten zijn niet alleen belangrijk maar ook noodzakelijk om een hoog kwaliteitsniveau te behalen en te behouden.

Voor de komende jaren wordt ingezet op professionalisering, capaciteitsvergroting, duurzame bewaaromstandigheden en verdergaande ontsluiting en samenwerking op lokaal en internationaal niveau. Om deze ambitie waar te kunnen maken en deze cruciale rol te kunnen blijven spelen blijft de input en steun van de Arubaanse gemeenschap, maar ook van onze bewindsvoerders een zeer belangrijke. Alleen op die manier blijft de waarde van deze schat aan informatie en cultuurhistorie niet alleen beperkt tot kasten en dozen en bergruimtes, maar kan het zijn weg vinden tot het Arubaanse publiek en een blijvend deel gaan uitmaken van het Arubaanse cultuurhistorisch erfgoed.